

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

11. An Serenissimus Senatus Venetus, & omnes alij, qui audiunt Missam in Templo D. Marci, dici solitam à Primicerio illius Ecclesia ante mediam noctem, satisfaciant præcepto audiendi? Missam in die ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

verf. causa verò: quatenus docet absolute, quod ab audienda Missa excusantur matres, & ancillæ, quæ infantibus assistere debent. Et Llamas 3.3. *part. Me- mo. cap. 5. §. 11. pag. 493.* per hæc clariora verba: Excusantur, & omnes nutrices infantes teneros, à quorum cura discedere non licet, quia inquieti sunt, & nimis plorant, & tales in Ecclesia deferre potius vitio ascribendum est, cum perturbent diuina officia vagitibus. Fauet Nauarrus, *cap. 21. num. 3.* Vbi absolute ait, excusari nutrices, quæ sine periculo non possunt relinquere eos quos lactant. Sic ille. Nunc ego; sed sic est, quod non possunt nutrices relinquere absque periculo quos lactant; nisi habeant aliquem, cui talem curam committant: ergo si hanc non habet, verè excusatur ab audienda Missa. Hætenus Leandrus. Sed communiter DD. asserunt, quòd ab audienda Missa excusatur nutrix, aut illa cui credita est cura paruulorum, quæ non potest ferre secum puerum adhuc lactantem, & quem non potest domi relinquere absque probabili alicuius damni periculo; vel non potest ferre ad Ecclesiam absque graui celebrantis, vel adstantium perturbatione, & molestia. Ita Trullench. in *Decal. tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 9. n. 5.* & alij. Et sententiam Leandri ego admitterem quando mulier sciret infantem, vel ex infirmitate, vel ex natura esse nimis prouum ad plorandum, & vociferandum. At, vt verum fatear Coninch. de *Sacram. quest. 83. art. 6. dub. unico. num. 286.* Palans. *tom. 4. tract. 22. disp. unica. par. 2. n. 6.* obseruant, quòd satius est infantes domi retinere, quam secum ad Ecclesiam deferre ob eorum iniquitatem, quæ adstantes molestatur, & celebrantem perturbat.

RESOL. IX.

An pueri habentes vsum rationis teneantur statim præcepto audiendi Missam in festo? Ex part. 5. tr. 13. & Misc. 1. Res. 77.

§. 1. **P**veros teneri præcepto audiendi Missam dum perfectè incipiunt vt ratione sufficienter ad peccatum mortale, puto cum Coninck de *Sacram. quest. 83. art. 6. n. 286.* Suarez in 3. *part. tom. 3. disp. 88. sect. 4.* Præposito in 3. *part. quest. 83. art. 6. n. 197.* Fagundez *pract. 1. lib. 2. cap. 2. n. 7.* Mercero de *Sacram. quest. 83. art. 4. dub. 4.* & aliis. Imò Hurtadus de *sacrificio Missæ disp. 5. a. ff. 2.* credit, vt pueri hoc præcepto teneantur, sufficere vsum rationis imperfectum sufficientem ad peccatum veniale; sicut etiam sufficit vt teneantur præcepto non occidendi, & non mentiendi, etiam si nullius transgressione peccent mortaliter, quia à culpa mortali excusantur ob imperfectionem deliberationis. Filiiuc. verò *tom. 1. tract. 5. c. 7. n. 217.* & Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 2. quest. 1.* docent pueros communiter incipere habere vsum rationis, cum septennium attingunt, aut saltem explent, & in hac ætate hoc præcepto obligari. Ratio conclusionis est, quia vnusquisque fidelis cum ad annos discretionis peruenit, obligatur præceptis Ecclesiæ, tenetur enim eodem tempore confiteri, abstinere à carnibus, ergo, &c.

2. Non desinam tamen hic apponere opinionem Iacobi Marchantij in *Candel. sacram. 99. Pastoral. tract. 4. cap. 6. quest. 2.* vbi sic asserit. Quæro secundò, quæ ætate obliget præceptum Missæ? Respondent Doctores obligare post septennium, quia tunc incipit discretio. Sed licet verum sit, quod ex tunc ac etiam antea pueri assuefaciendi sint ad audiendam Missam, illos tamen statim ac vsum discretionis incipit dicere obligatos sub peccato mortali, videtur

mibi rigidum. Tum, quia Ecclesiastica mater non videtur velle obligare tam rigide statim ac potest, tum quòd practicè videamus maiorem partem paruulorum etiam decimum annum attingentium in Ecclesia sine attentione requisita, aut etiam sociis corripere, colloqui, nugari, nec vim præcepti talis apprehendere. Qui verò eos statim peccati mortalis velle condemnare? Non quòd velim dicere eos non esse capaces peccati mortalis ob ætatem, nam si hoc sit verum, non est difficultas, sed quòd licet, in rigore loquendo, sufficientem requisita, & discretionem haberent ad aliquod peccatum mortale committendum, non videatur tamen Ecclesia tanta sub obligatione, seu vinculo tam arcto eos velle statim obligare, donec perfectiorem rationis vsum assequantur, quæ diuina mysteria plenius apprehendant, & obligationem ac attentionem, qua illis interesse oportet, plenius intelligant. Quòd ferè ordinariè circa tempus idoneum, quo idoneitatem incipiunt habere ad Eucharistiæ sacramentum, putatim contingere, quod ipsum Confessarij prudenti iudicio vtantur expendendum, aliàs antea solum venialiter existimant peccare ob apprehensionem imperfectam, cum appropinquatum, tum præcepti ex imperfecto adhuc rationis vsum prouenientem, per quam fit vt facile negligant attentionem requisitam, & magis præfentes ob suum corpore, quam mente? Huc vique Marchant.

RESOL. X.

An mutus, surdus, & cæcus teneatur Missam in diebus festis audire? Ex part. 5. tr. 6. Res. 8.

§. 1. **V**idetur prima facie respondendum negatiuè nam supradicti neque per sensum auditus, neque per sensum visus, possunt percipere mysteria sacrificij Missæ, ergo, &c.

2. Sed affirmatiuam sententiam docet Iohannes Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 3. quest. 4.* Antoninus *part. 1. tit. 9. cap. 10. §. 1.* Syluester *ver. Missæ 2. quest. 2.* Sotus in 4. *dist. 13. quest. 2. art. 1.* Nauarrus in *manuale 4. p. 1. n. 8.* Præpositus in 3. *part. quest. 83. art. 6. dub. 3. n. 211.* & Fagundez *pract. 1. lib. 2. cap. 7. n. 3.* vbi sic ait. Hæc patet euidenter teneri illum qui simul est mutus & surdus & cæcus, Missam audire, cum, mortaliter loquendo, sensu aliquo externo presentialiter abesse, & ad id, quod fit, possit attendere, idque percipere. Ita Fagundez: & ratio est, quia audiendi verbum oppositum in *cap. Missæ, de consecrat. dist. 2.* non sumitur præse & strictè, sed late: audire enim hoc loco nihil aliud significat, quam voluntariam alicuius in loco, vbi Sacram celebratur, presentiam, ita vt is Missam audire iudicetur, qui sponte Missæ sacrificio interest: saepe enim contingit, vt Missa priuata ita submissa voce dicatur, vt nihil ab auditoribus audiatur, & tamen præcepto Ecclesiæ satisfaciunt, qui presentes sunt; aliquando etiam audiunt magna est populi frequentia, vt Missa non ab omnibus audiatur, & tamen qui presentes ad sunt, præceptum seruant. Vnde, vt diximus, surdi, qui nihil audiunt, & cæci, qui nihil vident, teneantur Missam audire, & à præcepto minimè excusantur.

RESOL. XI.

An Serenissimus Senatus Venetus, & omnes alij, qui audiunt Missam in Templo D. Marci dicitur scilicet à Primitiis illius Ecclesiæ ante medium noctis, satisfaciunt?

faciant precepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini?

Idem est dicendum de audiendis Sacrum, quod in capella Pontificia dicitur ante mediam noctem in praedicta nocte Natiuitatis Domini?

Et obiter notatur, quod semper Primicerius Templi S. Marci Veneti celebrat ieiunus in praedicta nocte, quod non accidit in Cardinali celebrante in supradicta nocte in capella Pontificia, quia saltem Pontifex dispensat tacite, ut Sacrum in capella Pontificia dicatur a Cardinali non ieiunus? Ex part. 10. tr. 14. & Misc. 4. Ref. 37. alias 35.

§. 1. C Alus est curiosus; & ad illum negatiue respondet Pater Pasqualigus, decis. 12. Mor. num. 7. quia negauit audientes Missam ab Eminentissimo Cardinali dici solitam in Capella Papali ante mediam noctem, satisfacere precepto audiendi Missam in die Natiuitatis: ergo & in casu nostro. Probatur hae opinio, quia quis non potest satisfacere precepto nisi tempore, in quo actu adest obligatio precepti: Sed in nostro casu quando auditur Missa, non auditur in tempore, quod adest obligatio precepti, quia illa Missa dicitur ante mediam noctem: ergo audiendo illam quis non satisfacit precepto audiendi Missam in die Natiuitatis.

2. Sed ego alibi affirmatiuam sententiam sustinui contra Pasqualigum: & ita nouissime contra illum tenet Leandrus de Preceptis Ecclesiae, tr. 2. Diss. 1. q. 27. cui adde doctissimum Ioannem Dicastrillo de Sacram. n. 1. tr. 4. disp. 9. dub. 17. q. 7. n. 404. & 407. ubi sic ait: Notandum est intra diem solemnitate Ecclesiastica, non omnia munia, seu actiones, & functiones, quae in tali die permittuntur, aut requiruntur; quouis tempore, seu hora illius diei esse licita aut permilla, sed aliqua in quibusdam horis, alia in aliis: sic videmus Sacrum (excepto die Natiuitatis) non posse dici sine privilegio tempore nocturno, sed tantum sub Aurora usque ad meridiem, aut aliquanto post, plus minusue, iuxta varias sententias Praeterea, ut recte notat Thomas Sanchez Confessorum Moralium lib. 7. cap. 1. licet quoad contractus, & alia huiusmodi, dies incipiat a media nocte, tamen quantum attinet ad Officium Diuinum, & celebrandum Ecclesiastica solemnitate, incipit dies a Vesperis. Pro qua sententia refert D. Thomam, Quodlibet. 5. art. 28. in corpore, Caietanum, verb. Hora, & alios Doctores. Nihilominus non omnes Horae Canonicae dici possunt post Vesperas & Completorium, sed tantum Matutinum, & Laudes; Prima verò, Tertia, Sexta, & Nona non nisi saltem post mediam noctem, secluso speciali privilegio. Atque hac ratione dicendum est de Missa, non posse dici post Vesperas, si postea sub Auroram, quia pro eo genere celebritatis est determinata quaedam temporalis latitudo; non quia nondum sumus intra diem Festeiuitatis Ecclesiasticae, ita ut, si per nefas diceretur Sacrum, non diceretur intra festum, cum iam sumus in illo; sed quia intra ipsam diem non sumus in horis legitimis ad id faciendum. Unde, si Pontifex dispenseret, ut per aliquas horas aliquando anticipetur, vel postponatur Missa, non censeretur dispensasse ut dicatur extra diem Festeiuitatis; sed intra ipsam diem, indulgendo ut possit prius, vel postea celebrari. Iuxta hanc ergo doctrinam dicendum est, pontificem pro Sacello suo, de quo agimus, dispensare, ut Sacrum celebraretur ante mediam noctem pro solemnitate Natiuitatis; illud tamen Sacrum spectat ad diem Natiuitatis; non quia anticipetur dies Ecclesiasticae Festei Natiuitatis quae a Vesperis iam incipit, sed quia permittit, aut forte mandat, ut tale Sacrum dicatur ante horas solitas in

aliis diebus; (hoc enim vbique gentium fit illa nocte celebrando statim post mediam noctem) sed etiam ante horas solitas in ceteris Ecclesiis pro illa nocte, & ut hoc fiat, dispensat in ieiunio seruari solito, ut possit Cardinalis celebrare. Itaque dico, illam Missam censeretur dici intra diem Natiuitatis, quae Ecclesiasticè incipit a Vesperis, durante nihilominus die Vigiliae quantum ad ieiunium generale pro tota Ecclesia, & quantum ad hoc, ut Sacerdotes, aut alij obligati satisfaciant priuatiuè precepto legendi horas ipsius Vigiliae, si illas tunc dicant; quod commune est pro aliis etiam Festeiuitatibus, in quibus durante spatio; quo quis posset implere obligationem Officij illius diei, incipit nihilominus altera dies, quae habet initium a Vesperis. Cum ergo per Priuilegium, aut Indulgentiam Papae anticipetur illud Sacrum, & legatur intra festum quidem, sed ante consuetam horam mediae noctis, non est cur negemus tale Sacrum ante mediam noctem dictam sufficere, ut qui illi assistat, impleat preceptum audiendi Sacrum. Sicut eò ipso, quod iam sine Priuilegio, siue consuetudine usu receptum est, ut Matutine Horae anticipentur, consequenter etiam, qui ex voto, vel regula teneretur assistere Horis Matutinis, implet preceptum audiendi Matutinum, etiam anticipatò, & idem esset, si anticiparetur tempus aliarum Horarum. Sicut de facto non implet Sacerdos preceptum dicendi Matutinum, dicendo anticipatò, & implet tunc preceptum Missae audiendae dicendo illam anticipatò ex Priuilegio. Hucusque Dicastrillo, loquens de Sacro, quod capella Pontificia dicitur; quae omnia procedere in Sacro, quod dicitur in Templo D. Marci firmandum est.

3. Confirmatur hae opinio, nam eò ipso quod per consuetudinem, vel Priuilegium dispensatur Primicerio D. Marci, ut ante mediam noctem celebret Missam Natiuitatis, censeretur etiam dispensatum, ut audientes illam satisfaciant precepto, nam accessorium sequitur naturam principalis, & audite Missam ut ipsemet Pasqualigus ubi supra, num. 8. concedit, subordinatur celebrationi.

4. Nota verò, quod Cardinalis Lugo ut alibi notauimus existimat, Missam quae celebratur in Capella Pontificia, non solum esse Missam diei, sed Missam celebratam in die Natalis Domini, ex eo quod existimat Ecclesiam pro illa vice anticipare diem sequentem per aliquot horas, quia cum Ecclesia computet dies a media nocte usque ad mediam noctem, pro illo loco, & pro illa noctem anticipat diem sequentem, cum pendat ab hominum placito, quando incipiat dies: data ergo hac diei anticipatione, verè celebratur praedicta Missa in ipso die Natalis Domini ac per consequens illam audiens, verè audit Missam Natiuitatis, & in die Natiuitatis, & consequenter verè satisfacit obligationi audiendi Missam in die Natalis. Sed hae doctrina, credo quod ipsemet Cardinalis non concederet pro Templo D. Marci, quod patet; nam si ita esset, primicerius posset dicere illam Missam non ieiunus, quod nunquam accidit: nam semper Primicerius in illa nocte celebrat ieiunus: Ergo, Adde, quod doctrinam superius adductam à Cardinali Lugo pro Capella Pontificia, Dicastrillus ubi supra, acriter impugnat, respondendo ad omnia argumenta adducta à Cardinali Lugo, ex cuius opinione putat plura incommoda oriri. Quae quidem à fortiori procederent, si id quod dixit Cardinalis Lugo de Capella Pontificia, aliquis vellet dicere de Templo D. Marci in illa nocte Natiuitatis. Igitur, asserit Dicastrillus, reuera Pontificem saltem tacite dispensare, ut Sacrum in Capella Pontificia dicatur a Cardinali non ieiunus, absque vlla anticipatione diei, ut vult Lugo: sed illud Sacrum

Sup. hac dispensatione, in Ref. 1. nor. seq. §. 1. Ad id & in tom. 3. tr. 1. Ref. 55. §. Hoc supposito, in fin. & seq.

Alibi in Res. sol. seq.

Alibi in Res. sol. seq. à lin. 3. & supra in tr. 12. Ref. 108. §. Neepaulo post iuratum, à vers. Priuilegio.

Sup. hoc Priuilegio in tom. 3. tr. 1. Ref. 55. §. Vnde. prope finem, vers. ut scilicet.

dici intra Festiuitatem Ecclesiasticam Natiuitatis Christi sine vlla dici anticipatione. Et hoc vltimum dicendum est etiam de Sacro quod dicit Primicerius in Templo D. Marci, non autē de dispensatione ieiunij; nam, vt obseruatum est, Primicerij Sancti Marci semper celebrant in illa nocte Natiuitatis ieiuni, & eorum Missam audientes dicendum est satisfacere præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis, per ea, quæ supra adduximus ex Dicastillo, & Leandro.

5. Nota tamen, quod non obstantibus superius dictis, contra opinionem Cardinalis Lugo, tamen illam esse satis probabilem existimo; cui ego olim adhæsi, & vt talem admittit Auerfa, Tamburinus, Leandro, & alij: Et ad inconuenientia, quæ tam ingeniosè excogitauit amicissimus Pater Dicastillo, respondere quis posset, quod quando Cardinalis Lugo asserit, Pontificem pro illa nocte Natiuitatis anticipare diem pro suo Sacello, intelligendum esse tantum, & dumtaxat, quoad Cardinalem celebratum Missam, & quoad astantes illam audituros, & non quoad alia: Vnde quis tunc non posset in dicto Sacello comedere carnes, nec alij facere ea omnia, quæ tanquam inconuenientia enumerat Dicastillus vbi supra, contra Lugum, & ita vt dixi, puto vtroumque sententiam probabilem esse: & stando in vtroque, dicendum est cum Leandro contra Pasqualigum, audientes Missam Cardinalis in Sacello Pontificio, & Primicerij D. Marci in eius Ecclesia satisfacere præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini, nec aliam audire tenentur.

RESOL. XII.

An quis satisfaciat præcepto si audiat Missam Natiuitatis, quæ coram Summo Pontifice in illa nocte ab Eminentissimo Cardinali celebratur? Et an in tali casu Pontifex anticipet diem sequentem, vel dispenses, vt Cardinalis celebret non ieiunus? Ex part. 7. tr. 12. & Misc. 3. Ref. 12. alias 10.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Card. de Lugo de Sacram. Euchar. disp. 15. sect. 2. num. 56. quia putat summum Pontificem tum pro illo loco, & pro illa nocte anticipare diem sequentem, cum hoc pendear ex eius beneplacito, & ideo audientes illam Missam satisfaciunt præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis.

2. Sed noster Pater Pasqualigus tom. 1. de cijs. 3. 12. num. 4. tenet summum Pontificem, in tali casu non anticipare diem sequentem, quia alioquin non dispenseret cum Breui speciali, vt quotannis facit cum Cardinali celebraturo, vt possit non ieiunus celebrare: nam si anticiparet diem, vt vult Eminentissimus Cardinal. de Lugo, vt Missam diceret, non egeret dispensatione, quia celebraret ieiunus, stante anticipatione diei facta per Ecclesiam, & per Pontificem, & ideo ipse tenet audientem talem Missam non satisfacere præcepto; sic enim num. 7. asserit. Ad primum ex iis, quibus suadebatur hæc anticipatio diei, Respondeo concedendo non satisfacere præcepto audiendi Missam in die Natiuitatis Domini, qui illam audiret; quia licet sit Missa diei, non est tamen in die, neque præceptum obligat ad audiendam Missam diei; sed Missam in die. Vnde si in die festo celebraretur Missa, quæ non esset Missa diei, (vt contingere potest, si celebraretur Missa solemnis votiuæ) qui illam audiret, satisfaceret præcepto. Neque hoc est contra intentionem Pontificis, quia aliud est, quod velit celebrari illam Missam pro festiuitate Natiuitatis: & aliud, quod velit celebrari in ordine ad satis-

faciendum præcepto; non enim hoc intendit; sed tantum primum. Ita Pasqualigus.

3. Sed ego existimo audientes talem Missam præceptum adimplere, sequendo sententiam Eminentissimi Domini mei Card. de Lugo, de anticipatione diei.

4. Ad id autem quod P. Pasqualigus asserit Pontificem quotannis dispensare cum Cardinali celebraturo, vt possit non ieiunus celebrare, expediendo se per hoc speciale Breue, vel Cardinalem celebratum manere toto die vigiliæ Natiuitatis ieiunus, & post celebrationem cenare: ergo non anticipatur in Capella dies, vt vult Cardinalis de Lugo, Respondet non esse verum. Nam ego interrogavi Illustrissimum Dominum meum Maraldum, & plures ministros Curie, & firmiter testati sunt mihi, nunquã Cardinalem in illa nocte celebrasse virtute Breuis Pontificij, ad Eminentissimi D. N. etiam testante, & hoc pater etiam nouisse Vrbis, Cardinalem in vigilia Natiuitatis Domini mane comedere, licet sero in collatione sancti Iohannis in Palatio Apostolico nihil sumat. Et tandem pro conuisione huius Resolutionis sciat Lector opinionem Eminentissimi Cardinalis de Lugo docere non fuisse doctum P. Raphaelem Auerfam de Sacram. Euchar. disp. 8. sect. 8. vbi sic ait. In nocte autem Natiuitatis Domini in Capella Pontificia, & hoc solum pro Presbytero Cardinali celebrante: & pro aliis audientibus illam Missam non pro aliis personis, nec extra illum locum, & non ad alios effectus. Ita Auerfa Sed si aliquis vellet hæc in opinione P. Pasqualigi negantis anticipationem diei, adhuc assero, audientes Missam de qua loquitur satisfacere præcepto, nam in nostro calu concurrunt tales circumstantiæ, vt præsumendum sit ex rationabili summi Pontificis voluntate ipsum velle audientes talem Missam satisfacere præcepto, cum ipse dispenses, vt Cardinalis non ieiunus celebret eorum se, & tota Curia, & dicat Missam Natiuitatis: Ergo licet & implicite dispensat, vt qui interfuit, præceptum adimplerent; nam dispositum in vno correlatum cessat & dispositum in alio. Et quidem durum esset supponere velle Summum Pontificem sine personæ assentes, & tunc Missam Natiuitatis ex sua dispensatione celebratam audientes teneri postea sub onere peccati mortalis statim iterum eandem Missam audire: vnde, vt dixi, præsumendum est ex benigna, & rationabili mente Summi Pontificis, eo ipso, quod in tali loco, & tempore, & cum dictis circumstantiis lociat coram se celebrare, quod velit eos, qui tali Missa interfunt, præcepto satisfacere. Itaque vt Summus Pontifex in ea nocte dispensat, vt Cardinalis non ieiunus anticipare possit celebrare Missam Natiuitatis, ita rationabiliter præsumendum est dispensare, vt audientes dictam Missam, etiam anticipare satisfaciunt præcepto. Quod aperte confirmatur; nam aliquot sequeretur, quod ipsemet Cardinalis celebrans teneretur sub peccato mortali audire, vel celebrare Missam mane Natiuitatis, quia Missa, quam ipse celebravit ante mediam noctem, non fuit Missa celebrata in die Natiuitatis; ergo non satisfecit præcepto: quod asserere nimis videtur durum. Ergo dicendum est, quod tam ipse Cardinalis celebrans, quam eius Missam audientes, satisfaciunt præcepto dicendi, vel audiendi Missam, licet illa Missa physice non dicatur in die Natiuitatis, neque teneri postea aliam Missam dicere, vel audire; & hoc, quia eo ipso, quod Summus Pontifex dispensat, vt Missa Natiuitatis coram ipso, & tota Curia anticipare dicatur, dispensat etiam,

Adhæsit in Ref. seq.

Sop. prima diffie. huius tituli in Ref. seq. tit. 1.

Sop. quæst. contenta à lin. 3. huius textus, in Ref. præterita §. penult. & vlt. & supra in tr. 1. Ref. 10. §. 5. Nec paulo post initium, à vers. Primo, quia.

Sop. h. tit. 1. §. 5. supra ex do. Ref. præterita §. penult. & supra in tr. 1. Ref. 10. §. 5. Nec paulo post initium, à vers. Primo, quia.